

УДК 339.144(045)

Іванченко Н.О., Кучер С.Л., Кудрява С.В.

АНАЛІЗ СУЧАСНИХ СИСТЕМ ТА МЕТОДІВ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ МАТЕРІАЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ

У статті охарактеризовано основні моделі та системи управління запасами виокремлено їх переваги та недоліки, виділено взаємозв'язок, який існує, між витратами, пов'язаними з утриманням запасів і терміном їх зберігання.

Ключові слова: запаси, витрати, управління, система управління запасами, моделі управління.

В статті охарактеризовані основні моделі та системи управління запасами, виділені їх переваги та недоліки, виділена взаємозв'язок, яка існує між витратами, пов'язаними з утриманням запасів і терміном їх зберігання.

Ключевые слова: запасы, расходы, управление, система управления запасами, модели управления.

Постановка проблеми. Центральне місце в системі управління поточними активами кожного суб'єкта господарювання займають питання управління запасами. На сьогодні проблема оптимізації запасів є досить актуальною для підприємств України, знаходження ефективних шляхів оптимізації запасів та їх адаптація до специфіки функціонування вітчизняних підприємств дасть змогу суттєво зменшити витрати суб'єктів господарювання, підвищити ефективність та забезпечити отримання максимального прибутку. Вирішення проблем управління матеріальними ресурсами тісно пов'язане з підвищенням платоспроможності та ліквідності підприємств, що є надзвичайно важливим для їх ефективного функціонування, подальшого розвитку та розвитку економіки України в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вирішенню проблем управління запасами присвятили свої дослідження зарубіжні та вітчизняні економісти: Бутинець Ф.Ф. [2], Голов С.Ф. [3], Ленъ В.С. [4], Фольмут Х.Й. [6]. Важливим чинником ефективної роботи підприємства і чи не найголовнішим є правильність управління виробничими запасами. Голов С.Ф. писав, що управління запасами полягає в тому, щоб зменшити запаси до розумного мінімуму, який забезпечує безперервність процесу виробництва [3]. Напевно, немає такого підприємства, відзначає Бутинець Ф. Ф., яке в процесі господарської діяльності не здійснювало б операцій із запасами. Більш того, на більшості підприємств запаси складають значну частину оборотних активів, відображених в балансі. Від того, наскільки вірно ведеться складський облік запасів та бухгалтерський облік їх вартості, багато в

чому залежить правильність відображення фінансового положення підприємства і його прибутку [2].

Невирішена раніше частина загальної проблеми. Ефективне управління запасами і на сьогодні дня більшості підприємств залишається складним питанням. Все більш важливим завданням теоретиків і практиків стає аналіз існуючих моделей управління запасами, виявлення в них слабких і сильних сторін, розробка нових моделей, а також оцінка можливостей їх адаптації до інноваційного розвитку економіки.

Мета статті. Метою статті є розкриття особливостей ефективного управління запасами шляхом надходження такої (оптимальної) величини запасів, при якій втрати на їх підтримання та утримання були б мінімальними, а кількість запасів - достатньою для стабільної роботи суб'єкта господарювання.

Виклад основного матеріалу. Розвиток економічних відносин підвищує самостійність і відповідальність підприємств у розробці й прийнятті управлінських рішень із забезпечення ефективності їх роботи. Результати виробничої, комерційної, фінансової та інвестиційної діяльності значною мірою визначаються повнотою, комплексністю та своєчасністю забезпечення виробництва матеріальними ресурсами потрібного асортименту і якості та їх ефективного використання.

Матеріальні ресурси - це складова виробничих ресурсів, які беруть участь у процесі господарської діяльності протягом одного виробничого циклу, при цьому повністю змінюють свою форму та переносять свою вартість на витрати підприємства. Матеріальні ресурси - це об'єктивно необхідні умови функціонування виробництва. Їїони все більше впливають на зростання його ефективності та якості роботи. Здебільшого від рівня управління ресурсами, його координації з процесом виробництва залежать основні показники діяльності підприємств — виконання плану реалізації, зростання продуктивності праці, зниження собівартості продукції, прискорення оборотності оборотних засобів. Для формування ринкової економіки в Україні необхідне виробництво конкурентоспроможної продукції та її реалізація на внутрішньому та зарубіжних ринках. Одночасно основною передумовою здійснення господарської діяльності більшості підприємств є достатній обсяг та раціональне використання виробничих запасів. Мета контролю запасів - знайти «золоту середину»: запасів повинно бути не дуже багато, щоб не відволікати гроші з обігу, і не дуже мало, щоб уникнути «порожніх складів» і не допустити зупинки виробництва. Від оптимальності запасів залежать усі кінцеві результати діяльності підприємства, вирішення цієї проблеми тісно пов'язане з підвищенням платоспроможності та ліквідності підприємств [1].

Управління виробничими запасами виконує наступні функції: розробка норм запасів по всій номенклатурі матеріалів, які використовуються на підприємстві; правильне розміщення запасів на складах; організація діючого оперативного контролю за рівнем запасів і прийняття мір для підтримки їх стану; створення необхідної матеріальної бази для розміщення запасів і забезпечення кількісного і якісного зберігання.

Управління запасами має два основні аспекти. Один стосується забезпечення підприємства виробничими запасами для виготовлення необхідного продукту в достатній кількості у визначені терміни та в потрібному місці. Другий аспект пов'язаний з витратами на підтримання певного рівня запасів. Виходячи з цих положень на підприємстві регулюють рівень матеріальних запасів виробництва. При цьому визначають терміни та обсяги замовлень (коли та скільки замовляти) і розробляють моделі, які допомагають у прийнятті таких рішень. Як відомо, основними логістичними системами управління запасами є система з фіксованим розміром замовлення, система з фіксованим інтервалом часу між замовленнями, система з установленою періодичністю поповнення запасів, система «мінімум-максимум». Безперервне забезпечення підприємства

матеріальними ресурсами пов'язано з певними труднощами. Серед основних чинників, які призводять до відхилень від запланованих показників виділяють такі: зміни в інтенсивності споживання матеріальних ресурсів; затримка поставок; недостатній контроль за наявними запасами; невірне визначення оптимального розміру замовлення. Таким чином, виникає необхідність у розробці та впровадженні системи управління запасами, яка враховуватиме всі фактори впливу на неї.

Для оптимального управління запасами використовують метод «ABC», що дає змогу значно спростити контроль, зосередивши увагу на відносно надійній кількості позицій, які є дефіцитними або дуже дорогими. До групи «А» зазвичай відносять 10-15 % запасів, які є дефіцитними або надто дорогими. До групи «В» - 20-25 % запасів, які займають таку саму частку в загальній вартості запасів. До групи «С» - решту (60-70 %) запасів. Витрати пов'язані з постачанням замовлених матеріалів, зазвичай складаються з: вартості транспортування замовлення; вартості контролю виконання замовлення; вартості форм документів; вартості завезення і розвантаження замовлення; витрат на утримання закупівельних підрозділів. Після визначення оптимального розміру замовлення можна обчислити систему управління запасами, котру доцільно використовувати, якщо: вартість запасів та їх зберігання високі; існує можливість значного рівня збитків за відсутності запасів; обсяг замовлення впливає на його вартість (надання знижки при збільшенні обсягу замовлення). Використання даної системи є ефективною для запасів груп «А» і «В», тобто запасів, які потребують найбільшої уваги.

Перевага системи управління запасами при фіксованому інтервалі часу між замовленнями полягає в тому, що можна замовляти різні за обсягами партії. Її слід використовувати, якщо: вартість матеріально-технічних запасів та витрати на їх зберігання невисокі; рівень збитків при відсутності запасів незначний; даний вид запасів - один з багатьох, що закупаються у конкретного постачальника. Застосування даної системи є ефективним для запасів, які належать до групи «С», тобто мають незначну вартість. Одним з найпоширеніших методів управління запасами є метод економічного розміру замовлення. Економічний розмір замовлення - це кількість замовлених запасів, що забезпечує оптимальну комбінацію витрат на придбання та зберігання їх. Для визначення оптимального рівня замовлення запасів треба враховувати релевантні витрати на їх придбання та зберігання. Витрати, пов'язані з запасами, включають: витрати на закупку; витрати на замовлення; витрати на зберігання; можливі втрати внаслідок браку запасів. Отже, оптимальний розмір замовлення визначається тими витратами, на які справляє вплив або кількість запасів, що зберігаються, або кількість зроблених замовлень. Чим більша кількість одиниць замовляється одночасно, тим менше замовлень необхідно зробити за рік, тобто зменшуються витрати на виконання замовлень. Однак, коли робиться менше замовлень, необхідно мати більший середній запас, що веде до збільшення витрат на зберігання запасів. Проблема полягає в тому, щоб знизити витрати на зберігання великих запасів порівняно з витратами на розміщення великої кількості замовлень. Оптимальним розміром замовлення буде така замовлена кількість, за якої загальні витрати на замовлення і зберігання запасів будуть мінімальними [5].

Висновки. Ефективне управління матеріальними ресурсами вітчизняних підприємств має бути спрямоване на визначення їх оптимального обсягу та зниження витрат, пов'язаних з їх утриманням. Основні методи управління запасами базуються на певних припущеннях та не враховують обмеженості терміну придатності як сировини, так і кінцевого продукту, що в загальному випадку призводить до збільшення витрат на зберігання матеріальних ресурсів на величину суми зіпсованої продукції у грошовому виразі. Саме тому задача українських підприємств - налагодити ефективне управління запасами.

Список використаних джерел

1. Бодюк А. В. Методологічні та нормативно-правові аспекти аудиту підприємницької діяльності : [монографія] / А. В. Бодюк. — К. : Кондор, 2005. — 356 с.
2. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський управлінський облік / Ф.Ф. Бутинець. Житомир: ЖТГІ, 2000. - 448 с.
3. Голов С.Ф. Управлінський облік / С.Ф. Голов. - К.: Лібра, 2006. - 704 с.

4. Лень В.С. Управлінський облік / В.С. Лень. - К.: Знання-Прес. 2006. - 317 с
5. Михалевич С. Г. Економічна суть виробничих запасів та проблеми їх знання активами підприємства / С. Г. Михалевич // Економіка: проблеми теорії та практики : зб. наук, праць. - 2005. - Т. III. - С. 696-700.
6. Фольмут Х.И. Инструменты контроллинга от А до Я / Х.И. Фольмут. - М.: финансы и статистика. 2001. - 288 с.

Ivanchenko N.O., Kucher S.L., Kudriava S.V.

ANALYSIS OF MODERN SYSTEMS AND METHODS OF EFFECTIVE MATERIAL RESOURCES MANAGEMENT

Central to the system of management of current assets of each entity evoted to the inventory management. Today the problem of optimization of -sources is quite relevant for enterprises Ukraine, finding effective ways of ptimization of resources and their adaptation to the specific operation of domestic terprises will significantly reduce the cost of business entities to increase ffectiveness and maximize profits. This article is dedicated to inventory methods, results of the previous researches and prospects concerning the irusa gein perishable goods realization. The рифове of the article is to outline the characteristics of effective inventory management by the arrival of such (optima!) value stocks in which the cost of the irmaintcnance and upkeep would be minimal, and the number of stocks - sufficient for stable operation of the entity. One of the most common methods of inventory control is a method of economic size order. Economic order quantity - the number of ordered stocks, which provides an optimal combination of the cost of acquisition and storing them. Optimal order size is determined by the costs, which affects the number of stocks or stored, or the number of orders made. The greater the number of units ordered at the same time, the lower order needs to be done for they earth at reduced costs of carrying out orders.

However, when order is less need to have a larger aver age margin, lead in increase in inventory holding costs. Thus. effective inventory management of domestic enterprises should aim to determine optimal volume and reduce costs associated with the irmaintenance. Basic methods of inventory control are based on certain as sumptions and do not account for the limited she! flife as raw material and tinal product, which generally leads to an increase in the cost of storage material resources on the value of the sum of tainted products in monetary terms. **That** is why the task of Ukrainian enterprises - to establish effective inventory management.

Keywords: inventory, expenses management, inventory management system, management model.